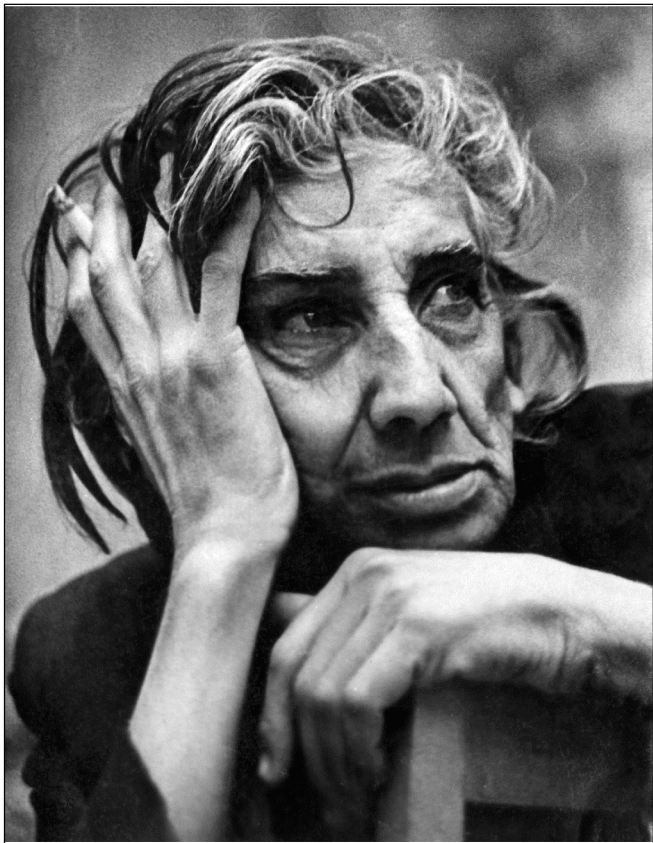

... və Səttar dünyası

Ziyadxan ƏLİYEV

Azərbaycan Respublikasının əməkdar incəsənət xadimi, sənətsünaslıq üzrə fəlsəfə doktoru

edənlər üçün bu qənaətimiz təbiidir. Füzulinin poeziyada elə-yə bildiklərinə Səttarın rəssamlıqda nail olması isə adi gözəl belə görünən həqiqətdir...

Səttar Bəhlulzadə yaradıcılığında Füzuli ünvanlı əsərlərindən söz açanda ilk növbədə demək lazımdır ki, Füzuli kimi böyük söz xiridarının şerin predmetinə şair münasibəti təzadlı və çoxqatlı olduğu kimi, Səttarın da öz səlflərindən və müasirlərindən fərqli olaraq təbiətə, Füzuli yaradıcılığı ilə də ünsiyyəti, təması ondan almaq, başqalarına da göstərmək və vermək istədiyi bir başqa bədii-estetik keyfiyyət idi. Bircə, Səttar özünə şəriksiz həmdəm saydığı təbiət motivləri ilə onların öz "dilində" danışmağı bacardığı kimi, özünə mənəvi ata, əbədi ilham qaynağı saydığı Füzuli yaradıcılığında kiçik dərdi də dərdindən duyub, bilavasitə misralarda hiifz olunan çoxqatlı məzmunu müvafiq onu bizlərə təqdim etməyə nail olub. Yəqin ki, təbiət kimi Füzuli də onun ona olan sevgisini "duyub", rəssamın özü kimi "qəm xəzinədarı" olmasına inanıb və yazdıqlarının üzərindəki çoxlarına hələ də qaranlıq görünən sirr qatını açıb. Odur ki, Səttar da dərdin sözlə şəklini çəkən səlfi kimi, özü də təbiətə münasibətində olduğu kimi, şairin dərdini də rənglərlə ifadə edə bilmişdir. Ancaq bu dərd rənglərin axarında o dərəcədə süslənib ki, tamaşaçı onu həm duyğulandırıcı poetika, həm də düşündürücü fəlsəfə nümunəsi, qaynağı kimi qəbul edir. Elə Füzuli ünvanlı əsərləri yaradarkən əsasən "Leyli və Məcnun" poemasının başlıca məzmununa tapınmalı olan rəssamın, çox tezliklə çəkdiyi təbiət lövhələrində nümayiş etdirdiyi lirik-poetik ovqatı sonradan nakam məhəbbəti gerçəkləşdirən hadisələrin davamlı şəkil aldığı fəlsəfi - psixoloji təqdimat və buna müvafiq bədii şərhə əvəzləməsi də bunun nəticəsində baş tutmuşdur. Səttar Bəhlulzadə əsərlərindəki poetika fərdi yaşantılardan qaynaqlanan, nizama salınmış, ancaq çərçivəyə sığmayan bütöv bir estetik konsepsiyadır. Bu mənada onun nəticə etibarilə novatorluqla, orijinalılıqla, milli ənənələrlə səs-ləşən bütövlüklə sonuclanması da təbii qəbul olunur. Buna doğru uzanan yol isə bütün mənalarda təzadlar burulğanından keçmişdi. Əslində taleyin hökmü ilə fizioloji təkliyə məhkum olunduğunu çox tez başa düşən və eyni zamanda əsl həyatı missiyasını duyan rəssam özünün qurbanlıq olduğunu dərk etmişdi. Belə bir çox ağır psixoloji durumla onun sənət aləmində özünəməxsus zirvəni fəth etməsinə də yalnız və yalnız qeyri-adi yaradıcılıq fədakarlığı, niyyətinin qəbul olunması kimi dəyərləndirmək olar. Səttarın təbiətə münasibəti, onunla ünsiyyəti səlflərindən və müasirlərindən o dərəcədə fərqli idi ki, yaradanın bu bənzərsiz "əsərindən" arzulanan ali bədii keyfiyyəti alan da yalnız onun özü oldu. Başqa sözlə desək, təbiət də onu duydu, onun səmimiyyətinə sonadək inandı və sayagəlməz sirrini açdı...

Çox vaxt Səttar Bəhlulzadəni şair təbiətli rəssam adlandırırlar. Lakin bunu təkcə ona görə demirlər ki, o, klassik Azərbaycan poeziyasının vurğunu, əsl xiridarı idi. Dilindən Füzulinin, Vaqifin, Sabirin, Seyid Əzim Şirvaninin misraları əskik olmazdı. Füzulinin məşhur "Məcnunla mənəm dərdimin əfsanəsi birdir. Söz ayırsa da, aşiqi-divanəsi birdir" - beytini təkrar-təkrar söyləməkdən doymazdı. Elə dostları arasında da şairlər çoxdu. Poeziyadan söz düşəndə o, "Birinci yeri Füzuliyə, ikinci Vaqifə verirəm. Qalan yerləri özünüz bölüşdürün" - deyib, hökmünü verərdi. Çoxdandır ki, sənətsevərlər arasında "Füzuli ilə Səttarın torpağı bir yerdən götürülüb", "Füzuli Səttar Bəhlulzadənin mənəvi ulduzudur" - deyimləri gəzib-dolaşır. Doğrudan da Füzuli poeziyasındaki lirik-fəlsəfi qayə sözün əsl mənasında Səttar tablolarına köçüb. Beləcə, bütün yaradıcılığı boyu rəssam sayagəlməz mənzərələri ilə yanaşı, həm də zəngin bir poetik mənbəyə - əfsanəyə dönmüş nakam məhəbbət dastanına, qəm karvanının sarbanı olan Füzuliyə saysız-hesabsız əsərlər həsr edib. Başqa sözlə desək, şairanəliklə rəssamlıq Səttar şəxsiyyətində və yaradıcılığında ülvü şəkildə birləşmişdir. Onunla yaxından tanışlığımızın qarşılığında deyə bilərik ki, rəssam Səttar rənglər aləmində şair, poeziyaya münasibətində isə az qala alimdir. Onun Füzuli dünyasında çoxlarına qaranlıq qalan mətləbləri böyük ustalıqla "xırdalamasına" şahidlik

